

Införande av grundläggande svenska och översyn av modersmålsundervisningen

2025-01-31



Nyanlända elever behöver lära sig svenska snabbare

- En av fyra elever lämnar grundskolan utan att kunna läsa ordentligt.
- I internationella undersökningar presterar elever med utländsk bakgrund på en lägre genomsnittlig nivå än elever med inhemsk bakgrund.



Foto: Ulrika Westerberg/Regeringskansliet

Regeringens åtgärder

- Satsningar på tryckta läromedel.
- Reglering av bemannade skolbibliotek.
- Utredning för att göra om stödsystemet och ge mer stöd från speciallärare och mindre undervisningsgrupper.
- Utredning om obligatorisk språkförskola.



Foto: Johnér

Regeringens åtgärder

- Statsbidrag som ska stimulera lärare att utbilda sig inom svenska som andraspråk och svenska för invandrare (sfi).
- Utredning om ny läroplan.
- Utredningen om att utveckla lärar- och förskolläroplanerna.



Foto: Folio



Utredningens uppdrag

- Analysera och föreslå hur behoven hos de elever som saknar grundläggande kunskaper i svenska språket kan tillgodoses.
- Analysera om och i så fall hur deltagande i modersmålsundervisning påverkar elevers integration, studieresultat och kunskapsutveckling i svenska språket i olika stadier och skolformer.

På språklig grund SOU 2025:9



Slutbetänkande från Utredningen om införande av grundläggande svenska och översyn av modersmålsundervisningen



Utredningsdirektiv del 1

- Analysera och föreslå hur behoven hos elever som saknar grundläggande kunskaper i svenska språket kan tillgodoses, antingen genom införandet av **ytterligare en kursplan** för ämnet svenska som andraspråk eller genom en **ny del i den befintliga kursplanen** för ämnet
- Utredda och föreslå i **vilka övriga skolformer** grundläggande svenska ska införas
- Analysera och föreslå hur **övergången** mellan grundläggande svenska och svenska som andraspråk ska gå till samt överväga om det bör sättas en **tidsgräns** för hur länge elever ska kunna undervisas i grundläggande svenska
- Analysera och ta ställning till om **betyg** ska sättas i grundläggande svenska och, om ett sådant förslag lämnas, även lämna förslag som innebär att betyget i grundläggande svenska inte ska kunna påverka elevens meritvärde
- Föreslå hur det ska förtydligas **vilka elever** som bör läsa svenska, svenska som andraspråk respektive grundläggande svenska och hur **behovsbedömningen** ska bli mer träffsäker och likvärdig
- Lämna nödvändiga **författningsförslag**



Svenska som andraspråk

Bakgrund

- Eget ämne i gymnasieskolan sedan 1990 och i grundskolan sedan 1995
- Riktas mot elever som inte har svenska som modersmål
- Likvärdigt och jämställt med ämnet svenska
- Deltagande beslutas av rektor i de obligatoriska skolformerna
- I gymnasieskolan är deltagandet frivilligt

Elever i grundskolan lå 2023/24	Antal
Totalt	1 110 000
Med utländsk bakgrund	296 000
Nyinvandrade	28 000
Deltar i svenska som andraspråk	153 000



Huvudsakliga problem

- Kursplanen i svenska som andraspråk är inte utformad för att svara mot behoven hos elever som är nybörjare i svenska språket
- Undervisningen i svenska som andraspråk träffar inte alltid rätt målgrupp och risk finns därmed att den inte kommer de till del som verkligen behöver den

Förslag del 1: En ny kursplan

En ny kursplan ska införas som riktas till nybörjare i svenska språket

- Kursplanen ska benämnas Grundläggande svenska som andraspråk
- Den ska utformas för de obligatoriska skolformerna och kunna användas i alla stadier och även inom gymnasieskolans introduktionsprogram
- Syftet ska vara att ge en bottenplatta av språkfärdigheter
- En tidsgräns på två år ska införas för de obligatoriska skolformerna
- Betyg ska inte sättas
- Elev som följer kursplanen ska inte delta i nationella prov



Förslag del 1: Förtydligad målgrupp och mer likvärdig behovsbedömning

De obligatoriska skolformerna

- Behovet av andraspråksdidaktik ska vara avgörande för om en elev ska läsa svenska som andraspråk eller inte i de obligatoriska skolformerna
- Behovet ska bedömas med hjälp av ett nationellt kartläggningmaterial utformat av Skolverket
- Det nationella kartläggningmaterialet ska användas inför rektors beslut om svenskämne

Gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan

- Elever i gymnasial utbildning väljer själva vilket svenskämne de vill läsa men ska ges vägledning i sitt val med hjälp av ett informationsmaterial
- Informationsmaterialet ska utarbetas av Skolverket och syfta till att ge elever bättre förutsättningar att göra välgrundade val av svenskämne

Kompletterande åtgärder

För genomförande av utredningens förslag och för att säkerställa att målgruppen får gynnsamma förutsättningar att så snabbt som möjligt utveckla grundläggande kunskaper i svenska krävs ytterligare åtgärder:

- Skolverket bör ges uppdrag att utforma ett implementeringsstöd till skolhuvudmän och rektorer med fokus på organisation samt användning av tid- och personalresurser
- Skolverket bör erbjuda kompetensutvecklingsinsatser för lärare som ska undervisa i grundläggande svenska som andraspråk och för bedömning av behov av ämnet svenska som andraspråk.

Utredningsdirektiv del 2

- Analysera om och i så fall hur deltagande i modersmålsundervisning påverkar elevers integration, studieresultat och kunskapsutveckling i svenska språket i olika stadier och skolformer samt redovisa internationella erfarenheter av hur utbildningen i modersmål kan organiseras
- Vid behov föreslå åtgärder för att säkerställa att modersmålsundervisningen inte inverkar negativt på elevers integration eller kunskapsutveckling i svenska språket, och
- Lämna nödvändiga författningsförslag

Modersmålsundervisning

Bakgrund

- Eget ämne kallat hemspråksundervisning sedan 1977
- Benämns modersmålsundervisning sedan 1997
- Erbjuds om
 - en eller båda föräldrarna har ett annat språk än svenska som modersmål
 - språket utgör elevens dagliga umgängesspråk i hemmet
 - eleven har grundläggande kunskaper i språket
 - det finns minst fem elever som är berättigade och det finns tillgång till lärare

Elever i grundskolan lå 2023/24	Antal
Totalt	1 110 000
Berättigade till modersmålsundervisning	319 000
Deltar i modersmålsundervisning	177 700



Huvudsakliga problem

- Tillgången till modersmålsundervisning varierar över landet och kvalitetsskillnaderna är mycket stora.
- Man kan anta att det finns en oro för att modersmålsundervisning har ogynnsam effekt på elevers lärande och integration och att den konkurrerar med annan viktig undervisning.

Utredningens analys del 2

Underlag för analysen:

- Forskningsgenomgång
 - Befintlig svensk och internationell forskning inom området flerspråkig undervisning och modersmålsundervisning
 - Fokus på samband mellan deltagande i modersmålsundervisning och de tre analysområdena
- Registerstudie av offentlig betygs- och arbetsmarknadsstatistik samt statistik över valdeltagande
 - Elever i åk 6-9 och elever som slutfört gymnasiet åren 2013-2023
 - Jämförelse mellan de som har deltagit i modersmålsundervisning och de som inte har deltagit
 - Undersökning av *statistiska* samband mellan deltagande i modersmålsundervisning och de tre analysområdena
 - Regressionsanalyser för att identifiera styrkan och utfallsskillnaden i de statistiska sambanden samt för kontroll av icke observerbara faktorer.



Utredningens analys del 2

Resultat från forskningsgenomgången:

- Internationell forskning visar att tillgång till flerspråkig undervisning generellt kan vara positiv för elevernas språk- och kunskapsutveckling,
- Annan forskning visar att det kan vara gynnsamt om den initiala läs- och skrivinläringen sker på ett språk som eleven behärskar väl
- Inga studier har dock fokuserat på samband mellan modersmålsundervisning i en svensk kontext och elevers studieresultat, kunskapsutveckling i svenska språket och integration.
- För att kunna etablera sådana samband krävs forskningsstudier som är specifikt designade för detta ändamål.
- Negativ påverkan från flerspråkig undervisning eller modersmålsundervisning har inte påvisats i några studier

Utredningens analys del 2

Resultat från registerstudien:

- Elever som deltagit i modersmålsundervisning tenderar att ha bättre skolresultat och dessutom högre sannolikhet att vara behöriga till gymnasieskolan och uppnå grundläggande högskolebehörighet än elever som inte deltar.
- Det finns även en marginellt större sannolikhet att de som deltagit i modersmålsundervisning är etablerade på arbetsmarknaden eller bedriver studier efter gymnasieskolan och att de deltar i riksdagsval.
- Det finns alltså positiva statistiskt signifikanta samband mellan deltagande i modersmålsundervisning och de tre analysområdena.
- Det är dock omöjligt att hävda att sambanden beror på modersmålsundervisningen i sig.
- Några negativa statistiska samband har inte kunnat påvisas.

Utredningens analys del 2

Slutsatser och bedömningar

- Förutsättningarna att följa upp, utvärdera och bedriva forskning om modersmålsundervisningen måste förbättras
- Modersmålsundervisningens syfte bör renodlas
- Studiehandledning på modersmålet bör utökas
- Modersmålsundervisningens kvalitet måste höjas och bli mer likvärdig, se SOU 2019:18
- En nationell samordning av modersmålsundervisningen bör inrättas så att tillgången till modersmålsundervisning blir mer likvärdig över landet, bl.a. med hjälp av fjärrundervisning
- Modersmålsundervisningens kvalitet bör kontinuerligt granskas utifrån olika aspekter

Införande av grundläggande svenska och översyn av modersmålsundervisningen

2025-01-31

